

LED-es fényforrások optikai-fotometriai tervezése és szimulációja SPEOS szoftver környezetben

Németh Zoltán, Nagy Balázs, Gémesi Szabolcs, Veres Ádám, Samu Krisztián, Ábrahám György

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,

Mechatronika Optika és Gépészeti Informatika (MOGI) Tanszék, www.mogi.bme.hu

Modern korunk világítástechnikájában komoly kihívást és egyben hatalmas lehetőséget jelent a LED fényforrások alkalmazása, valamint ezekhez korszerű előtétoptikák tervezése. A LED-ek rohamos elterjedése, egyre gyakoribb alkalmazása indokoltá teszi a gyártást megelőző optikai és fénytechnikai tervezéseket, valamint azok szimulációját. Ebben nyújt megfelelő támogatást a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Mechatronika Optika és Gépészeti Informatika Tanszéken kutatás/fejlesztésben alkalmazott *SPEOS* szoftver.

A világítástechnikában gyakran találkozhatunk olyan termékekkel, melyeket (legtöbbször anyagi vagy szellemi erőforrások hiánya miatt) nem megfelelő tervezés hiányában dobtak piacra. Alkalmazásuk során a felhasználóknak bosszúságot és nem utolsósorban anyagi kárt okozhatnak, ami negatívan érinti a LED-ek megítélését.

A megoldást a gyártást megelőző tervezési szakaszban az optikai-fénytechnikai szimuláció jelentheti. Mindenképpen gazdaságos megoldás, hiszen a prototípus gyártás szakaszában már nagy valószínűséggel megfelelő paraméterekkel rendelkező alkatrészt kaphatunk, így nem kell horribilis összegeket költeni az alakító, fröccsöntő szerszámok utólagos módosítására, rosszabb esetben újragyártására. A számítógépes tervezés másik előnye, hogy nem megfelelő szimulációs eredmények esetén azonnali korrekciók hajthatók végre az adott alkatrészen, így direkt visszacsatolást kaphatunk az aktuális módosításokról.

A professzionális szimulációs szoftverek, számtalan lehetőséget biztosítanak a tervezőnek, hogy a valóságot a lehető legjobban közelítse, sőt esetenként olyan pozíciókba helyezzen szenzorokat, ami a gyakorlatban kivitelezhetetlen lenne. **Az előadás egy újszerű megoldásokat tartalmazó LED-es lámpatest főbb optikai-fotometriai fejlesztési és tervezési lépéseibe, az alkalmazható szimulációkba, valamint a kapott eredmények kiértékelési módszereibe enged betekintést.**

A LED-es lámpa tervezésekor a következő részfeladatokat a szoftver által biztosított funkciók figyelembevételével végeztük el:

- Több alkatrészből álló lámpatest pontos geometriájának tervezése, elkészítése/importálása CAD környezetben;

- A LED fényforrások geometriai modelljének importálása és pozicionálása a lámpatestbe.
- Pontos sugárzás karakterisztika definiálásához „Ray File”-okat használtunk;
- A nagyobb gyártók díjtalanul biztosítják fényforrásaik pontos geometriai modelljeit, valamint az azokhoz tartozó sugárzás karakterisztikákat (*Ray File*) letölthető formában, melyek a tervezésnél jelentős segítséget jelentettek;
- Az alkatrészeknek egyesével választottunk anyagtypust, a rendelkezésre álló anyag adatbázisból, valamint az ingyenesen letöltött üveganyag katalógusokból;
- Optikai tulajdonságokat (reflexió, transzmisszió, polírozottság, Lambert-felület, stb.) definiáltunk az alkatrészeknek, bizonyos esetekben külön egyedi felületeknek;
- Különböző típusú szenzorokat alkalmaztunk, melyek méretét, felbontását, orientációját, spektrális érzékenységét a célnak megfelelően definiálni kellett;
- A szimuláció során átvezetett fénysugarak számát (milliós nagyságrend) megfelelően megválasztottuk, kompromisszumot kötve a pontosság és a szimuláció ideje között;
- Indirekt szimulációkat készítettünk, a fénysugarak útjának szemléltetésére;

A gyakorlatban a lámpatest akkor tekinthető szimulációra-késznek, ha a geometriákhoz anyagot rendelünk, valamint a felületek optikai tulajdonságait és a LED-ek sugárzás karakterisztikáját definiáljuk. A szimulációknál az alábbi műveleteket közelítésére alkalmaztunk szenzorokat:

- Fényáramot, valamint megvilágítás mértünk;
- Fényerősséget mértünk sík, illetve 3D-s szenzorral;
- Fényintenzitás eloszlását gömb szenzorral vizsgáltuk, ami egy integráló gömbnek felt meg, a szimuláció eredményeképp így egy *Eulumdat* fájlt kaptunk;
- Látvány szenzorokkal közelítettük a majdani gyakorlati látványt;

A termék tervezése, fejlesztése, valamint analízise során nagy segítséget jelentett a szoftver egyik hasznos funkciója a *Light Expert* nevű alkalmazás. Használatával könnyedén és látványosan nyomon lehetett követhetni a fénysugarak útját egy vagy több felület elemen, illetve a lefutott szimulációs eredmény egy diszkrét területén. Így lehetőség nyílt egy alkatrész aprólékos elemzésére, következtetni lehetett a megfelelő geometria-módosításokra. Továbbá könnyedén megtaláltuk az esetleges fényvesztés forrásokat.

